

Analysis of Teachers' Cultural Capital Formation in the Education Field; An Empirical Study of the Teachers of Birjand County

Yahya Alibabaie¹, Seyed Zia Hashemi², Mahmoud Teimouri^{*3}

Received: May. 01, 2017; Accepted: Sep. 18, 2017

Extended Abstract

The Iraqi military aggression from land, air, and sea to the Islamic Republic of Iran on 22nd of September 1980, is an important incident that a study about its dimensions for the present and the future generation is of high importance. The captivity dimension is one of the consequences of many wars, including the war between Iran and Iraq. This paper aims to evaluate this aspect of the eight-year war between Iran and Iraq. This paper is perceived from the men's and women's experience of captivity. In this regard, two collection of memories of captivity entitled "I am Alive", Ma'sume Abad's captivity memory, and "The Story of Winter", Hosein Paimardi's captivity memory, has been examined using qualitative content analysis. In this approach, extracted concepts, sub-categories and main categories were reviewed and analyzed. The results of this investigation shows that captivity is defined as resistance and struggle for the Iranian captives. But the experiences of these men and women in particular are divided into 16 sub-categories and these are classified under six main categories that include: place of conflict, violence, complications, psychological experiences, mechanisms to deal with crisis and hostile policies.

Keywords: economic capital, cultural capital, social capital symbolic capital, social field, teachers, education

1. Associate Professor of Sociology, Faculty of Social Science, University of Tehran, Tehran, Iran.

ababaie@ut.ac.ir

2. Associate Professor of Sociology, Faculty of Social Science, University of Tehran, Tehran, Iran.

Zhashemi@ut.ac.ir

3. PhD student of Economic Sociology and Development, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad (Corresponding author)

✉ teimouri.mahmoud@stu.um.ac.ir

Introduction

Policy making for development of cultural capital is traditionally intertwined with the issue of education. Therefore, considering education in Iran as a field (in Pierre Bourdieu's terms), teachers and their status in this field, in terms of cultural capital, have a significant influence on the outlook of education. According to Bourdieu's theory, every field has specific types of capital or resources; for instance, within the academic and training spheres and particularly in education, cultural capital or knowledge and competence, is deemed more valuable than economic capital and is a more influential factor in preeminence, advancement and consolidation of one's status in the social structure. Furthermore, although each field is a source for creation of some type of capital, all types of capital, beneath their unique guises, follow the same logic. Economic capital is the main root of other types of capital and, combined with other types of capital, is used for the reproduction of inequality. The higher each type of capital's ability to conceal levels of economic aspects within, the higher its credibility in terms of social distinction. For Bourdieu, the conversion of different types of capital, including economic and non-economic ones, into one another is a subtle mechanism through which economic, social, cultural and symbolic capitals are convertible into one another and various capitals can be obtained using economic capital. Considering these points, one can conclude that, in Iran, teachers' cultural capital is among the important social issues within the field of education and its studying from a sociological perspective can lay the roadmap for the country's social and educational planners.

Purpose

By studying cultural capital among teachers, the present study aims to answer the following questions: 1. What are the constituent factors of teachers' cultural capital?; 2. What is the status of teachers in terms of cultural and economic capital?; 3. How is teachers' cultural capital formed and influenced by their other types of capital (economic, social and symbolic)?

Methodology

The present study is a survey one and its study population consists of teachers in Birjand County, South Khorasan Province, Iran, during the academic year 2012-2013. Using Cochran's formula and the data obtained through pretest, the sample size was determined to be 480. Test subjects were chosen using stratified sampling, proportional to the size, and random sampling. After data collection, descriptive statistics such as mean, mode, and standard deviation were calculated using SPSS. Also, structural equation modeling using AMOS was used to test the model's goodness of fit.

4. Results

Descriptive statistics show that respondents' cultural capital, with an average of 2.76 and a coefficient of variation of 15.94, is in the middle range and their economic capital, with an average of 2.21 and a coefficient of variation of 42.53, is in the middle-lower range. Similarly, the findings of the structural equation modeling show that social capital, economic capital and socio-economic origin of teachers in Birjand County have the most direct effect on their cultural capital. In this model, symbolic capital affects cultural capital through the mediating

variable of social capital, hence an increase in teachers' symbolic capital increases their social capital. An increase in social capital, increases teachers' cultural capital. Similarly, the variables of economic capital and socio-economic origin indirectly affect teachers' cultural capital. As is evident in the model, all the variables can convert into cultural capital, with symbolic capital having an indirect, social capital direct and teachers' economic capital together with their socio-economic origin both direct and indirect effect on cultural capital.

Innovation, Limitations and implications

Since teachers' economic capital can affect their cultural capital, any solution that is capable of increasing their economic capital, one way or another, will have a positive effect on teachers' immaterial capital, specifically their cultural capital.

Similarly, considering the importance of teachers' socio-economic status on their cultural capital, throughout the recruitment process, their family origin should be taken into account.

As there is a statistically significant relationship between teachers' institutionalized cultural capital and their realized cultural capital and habitus, the way must be paved to recruit and employ teachers with high academic rankings and specifically elite students. In the same vein, considering the important role of the university from which teachers graduate in their cultural capital, careful oversight of teachers' education and prioritization of more advanced degrees and graduates of top national universities of Iran should be at the top of Iran's educational planners' agenda.

Although the present paper, through creating a rigorous theoretical framework, aimed to provide an appropriate explanation of the issue under study, it should be remembered that any scientific study is a rational practice based on trial and error and every research is the beginning of a new quest. Considering that the residual variance of the dependent variable of the study hinges upon other factors which are absent in the study, it is suggested that future research provide a critique of the present study and further investigate the four types of capital studied herein.

Iran Cultural Research

Abstract

Bibliography

- Adibi Sedeh, M., & karimi, Y. (2012). Barresi-ye ertebāt beyn-e sarmāye-ye ejtemā'i va no'-e masraf bā ta'kid bar musiqi, film va ketāb (motāle'e-ye mowredi: Dānešjuyān-e Dānešgāh-e Isfahan) [The investigation of the relationship between social capital and type of consumption with emphasis on music, film and books (case study of the students of Isfahan University)]. *Journal of Sociology and Development*, 1(1), 1-26.
- Alibabaee, Y., & Bayangani, B. (2010). Barresi-ye mizān-e ta'sir-e sarmāyehā-ye eqtesādi va ejtemā'i bar sarmāye-ye farhangi (motāle'e-ye javānān-e šahrestān-e Paveh) [The effect of social capital & economic capital on cultural capital (study on youth of Paveh)]. *Journal of Cultural Studies Communication*, 6(18), 87-116.
- Andersen, P. L., & Hansen, M. N. (2011). Class and cultural capital-The case of class inequality in educational performance. *European Sociological Review*, 28(5), 607-621. doi:10.1093/esr/jcr029.
- Bonnewitz, P. (2012). *Darshāyi az jāme'ešenāsi-ye Pierre Bourdieu* [Premières leçons sur la sociologie de Pierre Bourdieu] (J. Jahangiri, & H. Poorsafir, Trans.). Tehran, Iran: Āgah.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Harvard university press.
- Bourdieu, P. (1988). *Homo academicus*. Stanford University Press.
- Bourdieu, P. (1993). *Sociology in question* (Vol. 18). Sage.
- Bourdieu, P. (2004). *Science of science and reflexivity*. Polity.
- Bourdieu, P. (2005). *The social structures of the economy*. Polity.
- Chavoshian Tabrizi, H. (2003). *Sabk-e zendegi va hoviyat-e ejtemā'i va entexābhā-ye zowqi be onvān-e šālude-ye tamāyoz va tašāboh-e ejtemā'i dar dowre-ye axir-e modernite* [The relationship between lifestyle and social identity and positive choices as the basis of differentiation and social similarity in modern modernity] (Unpublished doctoral dissertation). Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran.
- Ebrahimi, Gh. A., & Zeyapoor, A. (2012). Barresi-ye jāme'ešenāxti-ye ta'sir-e sarmāye-ye farhangi bar modiriyat-e badan (motāle'e-ye tajrobi-ye javānān-e šahr-e Gilan-e Gharb) [The investigation of the effects of cultural capital on body management from a sociological perspective (case study of the youth of Gilan-e-Gharb)]. *Journal of Applied Sociology the University of Isfahan*, 23(1), 125-148.
- Fazeli. M. (2003). Masraf va sabk-e zendegi [Concupation and life style]. Qom: Sobh-e Sādeq.
- Fowler, B. (1997). *Pierre Bourdieu and cultural theory: Critical investigations* (Vol. 48). Sage.
- Ghaderzadeh, O. (2009). *Hoviyat-e jam'i-ye ghāleb-e Kordhā dar kešvarhā-ye Iran va Iraq* [The collective identity of the Kurds in the countries of Iran and Iraq] (Unpublished doctoral dissertation). Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

- Goorian, H., & Dindarfâr Koosh, F. (2011). Barresi-ye râbete-ye sarmâye-ye ejtemâ'i va asarbaxši-ye mo'Allemân [The relationship between social capital and the efficacy of teachers]. *Journal of Education Leadership & Administration*, 5(3), 137-145.
- Glendenning, A., Hendry, L., Love, J., & Shucksmith, J. (2004). *Owqât-e farâghat va sabkhâ-ye zendegi-ye javânân* [Young people's leisure and lifestyles] (M. Mollanazar, & F. Kakouli Dezfûli, Trans.). Tehran, Iran: Našl-e sevvom.
- Grenfell, M. J. (2010). *Mafâhim-e kelidi-ye Bourdieu* [Pierre Bourdieu: Key concepts] (M. M. Labibi, Trans.). Tehran, Iran: Našr-e Afkâr.
- Hansen, M. N., & Mastekaasa, A. (2006). Social origins and academic performance at university. *European Sociological Review*, 22(3), 277-291. doi: 10.1093/esr/jci057
- Janalizadeh Choobasti, H., Khoshfar, Gh., & Sepehr, M. (2012). Sarmâye-ye farhangi va movaffaqiyat-e tahsili: Arzyâbi-ye tajrobi-ye modelhâ-ye nazari [Cultural capital and educational success: An empirical evaluation of theoretical models]. *Journal of Foundations of Education*, 1(2), 83-104.
- Janalizadeh Choobasti, H., Khoshfar, Gh., & Sepehr, M. (2010). Dar jostoju-ye saješ-e sarmâye-ye farhangi [In search of measure cultural capital]. *Journal of Cultural Studies Communication*, 6(20), 217-238.
- Jenkins, R. (2014). *Pierre Bourdieu*. Routledge.
- Lauder, H., Brown, P., Dillabough, J. A., & Halsey, A. H. (2006). Education, globalization, and social change. Oxford University Press.
- Majdi, A. A., Sadr Nabavi, R., Behravan, H., & Hooshmand, M. (2011). Sabk-e zendegi-ye javânân-e sâken-e šahr-e Mashhad va râbete-ye ân bâ sarmâye-ye farhangi va eqtesâdi-ye vâledeyn [The young's life style and its relationship with cultural and economic capital of their parents in Mashhad city]. *Journal of Social Sciences* (Biannual), 7(2), 131-161. doi: 10.22067/jss.v0i0.15829
- Moeidfâr, S., & Zehani, Gh. A. (2005). Barresi-ye mizân-e nârezâyati-ye šoghli-ye mo'Allemân va avâmel-e ejtemâ'i-ye mo'asser bar ân (motâle'e-ye mowredi mo'Allemân-e šahr-e Neishabur [A study to explain job dissatisfaction among the teachers (the case of Neishabur teachers)]. *Iranian Journal of Sociology (ISA)*, 6(1), 135-150.
- Nateghpoor, M. J., & Firoozabadi, S. A. (2006). Šeklgiri-ye sarmâye-ye ejtemâ'i va farâtahlil-e avâmel-e mo'asser bar ân [Social capital formation and meta analysis of the effective factors involved]. *Journal of Social Sciences Letter*, 28, 160-190.
- Noughani, M. (2007). Ta'sir-e nâbarâbari-ye sarmâye-ye farhangi bar movaffaqiyat-e tahsili-ye dânešâmuzân-e pišdânešgâhi dar dastyâbi be âmuzeš-e âli [The inequality in cultural capital and its impact on the pre-college students' success in entering the higher education system]. *Quarterly Journal of Education*, 23(3), 71-101.
- Parastesh, Sh. (2006). *Suratbandi-ye meydân-e towlid-e adabi dar Iran-e mo'âser* [Formation of the field of literary production in Iran] (Unpublished doctoral dissertation). Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran.

Iran Cultural Research

Abstract

- Piroozan, M. (2011). *Motāle'e-ye rābete-ye sarmāye-ye farhangi bā negareš-e zanān-e mo'alle-m-e šahr-e Shiraz nesbat be tab'iz-e jensiyati* [The study of the relationship between capital and the feminine teachers' attitude towards the gender discrimination] (M.A. Thesis). Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran.
- Qaebanaqez, F. (2007). *Sarmāye-ye farhangi va ta'sir-e ān bar sabk-e zendegi-ye doxtarān-e nowjavān-e šahr-e Tehran* [The girl's life style with focus on their cultural capital]. (M.A. Thesis). Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran.
- Rahmati, M. M., & Bakhshi, S. (2016). Sabk-e zendegi va olgu-ye masraf mowred-e motāle'e: Telefon-e hamrāh [Lifestyle and consuming pattern case study: Cellphone]. *Journal of Iran Cultural Research*, 8(4), 119-142. doi: 10.7508/ijcr.2015.32.005
- Rahmati, M. M., & Moradi, S. (2010). Towzi'-e ejtemā'i-ye olgu-ye masraf (barresi-ye saliqehā-ye honari dar šahr-e Tehran) [Social distribution of consuming patterns (a study of artistic tastes in Tehran)]. *Sociological Journal of Arts and Literature*, 2(1), 5-32.
- Saei, A., & Kakavand, A. (2010). Barresi-ye avāmel-e mo'asser bar sarmāye-ye ejtemā'i-ye javānān bā ta'kid bar naqš-e xānevāde [Assessment the factors affecting youth social capital with emphasis on the role of the family]. *Journal of Encyclopedia of Social Sciences*, 1(2), 89-113.
- Savage, M., Gayo-Cal, M., Warde, A., & Tampubolon, G. (2005). Cultural capital in the UK: A preliminary report using correspondence analysis. CRESC (University of Manchester), CRESC Working Paper.
- Seidman, S. (2007). *Kešākeš-e ārā' dar jāme'ešenāsi* [Contested knowledge: Social theory today] (H. Jalili, Trans.). Tehran, Iran: Ney.
- Sharepoor, M., & Khoshfar, Gh. (2002). Rābete-ye sarmāye-ye farhangi bā hoviya-t-e ejtemā'i-ye javānān; motāle'e-ye mowred-i šahr-e Tehran [The relationship between cultural capital and social identity of youth]. *Journal of Social Sciences Letter*, 10(20), 133-147.
- Soori, A. (2005). Sarmāye-ye ejtemā'i va amalkard-e eqtesādi [Social capital and economic growth]. *Journal of Economic Research*, 40(2), 87-108.
- Tajbakhsh, K., Khakbaz, A., & Pooyan, H. (2010). *Sarmāye-ye ejtemā'i: E'temād, democracy, towse'e* [Social capital: Trust, democracy and developemnt]. Tehran, Iran: Širāze.
- Teymouri, M. (2012). *Tahlil-e jāme'ešenāxti-ye moqe'iyat-e ejtemā'i-ye mo'alle-mān; Bā ta'kid bar zaminemandi-ye anvā'-e sarmāye, qābeliyat-e tabdil va asarboxš-ye ānhā bar yekdigar (motāle'e-ye tajrobi-ye mo'alle-mān-e šahrestān-e Birjand)* [Sociological analysis of teachers' social status emphasizing on field-based characteristic of avariety of capitals, changeability and their influence on each other (an experietial study of teachers of Birjand province)] (M.A. Thesis). Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran.
- Witkin, R. W. (2004). Adorno on popular culture. Psychology Press.
- Zanjanizadeh, H. (2004). Moqaddamei bar jāme'ešenāsi-ye Pierre Bourdieu [An introduction to the sociology of Pierre Bourdieu]. *Journal of Social Sciences*, 1(2), 23-39.

Zokaei, M. S. (2016). Nābarābari-ye sarmāyehā-ye farhangi dar šahr-e Tehran [Inequalities in cultural capital in Tehran]. *Journal of Iran Cultural Research*, 8(4), 169-196. doi: 10.7508/ijcr.2015.32.007

Zokaei, M. S., & Esmaili, M. J. (2011). Javānān va bigānegi-ye tahsili va dānešgāhi [Youth and academic and educational alienation]. *Journal of Iran Cultural Research*, 4(4), 55-90. doi: 10.7508/ijcr.2011.16.003

Iran Cultural Research

Abstract

تحلیل و واکاوی روند شکل‌گیری سرمایه فرهنگی معلمان در میدان آموزش و پرورش؛ مورد مطالعه، معلمان شهرستان بیرجند

یحیی علی‌بابایی^{۱*}، سیدضیاء هاشمی^۲، محمود تیموری^۳

دریافت: ۱۳۹۶/۰۲/۱۱ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۶/۲۷

چکیده

با توجه به اهمیت سرمایه فرهنگی در میدان آموزش و پرورش تحقیق حاضر سرمایه فرهنگی معلمان را بر اساس چارچوب نظری پیر بورديو بررسی می‌کند. حجم نمونه ۴۸۰ نفر از معلمان شهرستان بیرجند است، که به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب و تصادفی ساده انتخاب شده‌اند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه است که برای تعیین پایایی آن از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است و مقدار آن ۰/۷۱ به‌دست آمده است. برای سنجش اعتبار پرسشنامه از تکنیک تحلیل عاملی تأییدی و اعتبار محتوایی استفاده شده است و برای آزمون فرضیات تحقیق از آزمون‌های آماری مناسب در سطح تحلیل‌های دو متغیره و چندمتغیره استاندارد، مانند تحلیل رگرسیون، تحلیل عاملی و همبستگی‌ها با به‌کارگیری نرم‌افزارهای اسپاس و اموس استفاده شده است. طبق یافته‌های توصیفی، موقعیت اجتماعی معلمان برحسب سرمایه فرهنگی در سطح متوسط و برحسب سرمایه اقتصادی در سطح متوسط رو پایین است. براساس آزمون معادلات ساختاری، سرمایه اجتماعی معلمان به‌صورت مستقیم، سرمایه اقتصادی و خاستگاه اجتماعی اقتصادی آن‌ها به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم و سرمایه نمادین معلمان فقط به‌صورت غیرمستقیم شکل‌گیری سرمایه فرهنگی معلمان را تبیین می‌کند.

کلیدواژه‌ها: سرمایه اقتصادی، سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه نمادین، میدان اجتماعی، معلمان، آموزش و پرورش

۱. دانشیار جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
ababaie@ut.ac.ir ✉

۲. دانشیار جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
zhashemi@ut.ac.ir

۳. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران (نویسنده مسئول).

teimouri.mahmoud@stu.um.ac.ir

مقدمه

آموزش و پرورش یکی از نهادها و ارکان اساسی جامعه است که در همه ابعاد جامعه، چه در رشد شخصیت فردی و چه در رشد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی تأثیر بسزایی دارد. پیشرفت‌های چشمگیر جوامع صنعتی و پیشرفته، که همگی در سایه توجه به آموزش و پرورش صورت گرفته، شاهدهی بر این مدعا است. شاید بتوان گفت سهم عمده‌ای از این پیشرفت حاصل تلاش معلمانی است که در راه پیشرفت نوجوانان و جوانان گام برمی‌دارند. بنابراین، برای داشتن آموزش و پرورش پویا که پاسخگوی نیازهای جامعه و مردم باشد، باید معلمان آن شأن و موقعیت اجتماعی مناسبی داشته باشند. موقعیت اجتماعی معلم به‌ویژه در نظر دانش‌آموز اهمیت زیادی دارد و می‌تواند در ایجاد روابط منطقی و محترمانه و پذیرش اصول تربیتی ارائه‌شده از جانب معلمان تأثیر زیادی داشته باشد. از این رو، برای دستیابی به اهداف اساسی تعلیم و تربیت، وجود سرمایه فرهنگی بالای معلمان اهمیت خاصی دارد (تیموری، ۱۳۹۱). سرمایه فرهنگی معلمان به‌مثابه ذخیره‌ای از دانش، مهارت‌ها، صلاحیت‌ها و خلاقیت‌های فرهنگی آن‌ها قلمرو و نیز ابزار مهمی است که از طریق آن تولید، بازنمایی و بازتولید نابرابری‌های اجتماعی شکل می‌گیرد (ذکایی، ۱۳۹۴، ۱۷۰).

از سوی دیگر، دغدغه سیاست‌گذاری در توسعه سرمایه فرهنگی به‌طور سنتی بیشتر با بحث آموزش و پرورش عجین شده است، لذا چنانچه، بر اساس تعبیر پیر بوردیو^۱ آموزش و پرورش کشور را به‌مثابه میدان در نظر بگیریم، معلمان و موقعیت آن‌ها در این میدان به‌لحاظ سرمایه فرهنگی تأثیر بسزایی بر چشم‌انداز آینده آموزش و پرورش دارد. بنابر دیدگاه بوردیو هر میدانی به نوع خاصی از سرمایه یا منابع اختصاص دارد، مثلاً سرمایه فرهنگی یا دانش و صلاحیت در حوزه آکادمیک و آموزشی از جمله آموزش و پرورش ارزشمندتر از اقتصاد است و عامل مهم‌تری برای برتری، ارتقا و تثبیت موقعیت در ساختار اجتماعی است (سیدمن^۲، ۱۳۸۶، ۱۹۸). به‌علاوه، اگر چه هر نوع میدانی منبع تولید نوعی سرمایه است، همه آن‌ها در زیر ظواهر بی‌همتای خود منطق یکسانی دارند. سرمایه اقتصادی ریشه اصلی تمام سرمایه‌هاست که از نحوه ترکیب آن با دیگر انواع سرمایه برای ایجاد و تولید مجدد نابرابری بهره می‌گیرند و هر چه انواع سرمایه بتوانند درجاتی از جنبه‌های اقتصادی را در خود پنهان کنند، از نظر تمایز اجتماعی اعتبار بیشتری می‌یابند. بوردیو قابلیت تبدیل انواع سرمایه اعم از اقتصادی و غیراقتصادی به یکدیگر را مکانیزم

1. Bourdieu
2. Seidman

ظرفی می‌داند (تاجبخش و همکاران، ۱۳۸۹، ۱۳۵)، که از نظر سرمایه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نمادین قابل تبدیل به یکدیگرند و انواع متفاوت سرمایه را می‌توان از سرمایه اقتصادی استخراج کرد (همان، ۱۵۴). بنابراین، با توجه به اینکه میزان سرمایه اقتصادی معلمان، در مقایسه با بسیاری از مشاغل و همچنین در مقایسه با حجم سرمایه اقتصادی خانواده‌های بسیاری از دانش‌آموزان پایین‌تر است، در بلندمدت آن‌ها را از انجام وظیفه اصلی آموزش و الگودهی فرهنگی به دانش‌آموزان دور کرده و بر تأمین نیازهای مادی و سطحی زندگی خود متمرکز می‌کند (معیدفر و ذهانی، ۱۳۸۴). در این زمینه، بوردیو بر این باور است که دو عامل در ایجاد عادت‌واره افراد اهمیت زیادی دارد؛ یکی آموزش و دیگری نیازمند بودن. منظور از نیازها ضروریاتی است که برای حیات و زیستن مورد نیاز است. در اینجا نیازمند بودن برای افرادی که در طبقات بالای جامعه زندگی می‌کنند، بی‌معنی است؛ آن‌ها به بیشتر اهدافشان دست می‌یابند، بنابراین برای آن‌ها دیگر نیازها حالت فوریتی خود را از دست می‌دهد. وقتی انسان از مرحله برآورده شدن نیازهای اساسی‌اش بگذرد، دیگر نگرانی‌های خاص این مرحله را ندارد و فرصتی به‌دست می‌آورد تا آزادانه در زمینه کسب سایر سرمایه‌ها (به‌ویژه سرمایه فرهنگی) فعالیت کند. انسان‌های فقیر چنین وضعیتی ندارند؛ زندگی آن‌ها تلاش برای ایجاد حداقل‌هاست و اصولاً فرصتی پیدا نمی‌کنند تا بفهمند به چه سرگرمی‌هایی علاقه‌مندند و زندگی آن‌ها در همین نزاع دائمی برای ادامه حیات می‌گذرد، چون این مسئله برای آن‌ها بسیار مهم است. لذا طبیعی است که به آن بیش از هر چیز دیگری فکر کنند و این تفکر و اندیشه اساس زندگی آن‌ها را تشکیل دهد. بنابراین هر چقدر ما از نیازهایمان فاصله بگیریم، یعنی این نیازها در ما برآورده شوند، از مسائل اصلی و روزمره به‌سوی مسائل و موضوعات تئوریک، نظری و فرهنگی گام برمی‌داریم (گرنفل،^۱ ۱۳۸۹، ۳۴۲-۳۴۰). این مسئله در مورد وضعیت معلمان نیز صدق می‌کند؛ به این صورت که کاهش سرمایه اقتصادی معلمان کاهش سرمایه فرهنگی آن‌ها را در پی خواهد داشت و در امر انتقال این سرمایه به دانش‌آموزان نیز موفق نخواهند بود و دانش‌آموزان نیز الگوپذیری کمی از معلمان در نظام تعلیم و تربیت خواهند داشت. کاهش تأثیرات الگویی معلمان برای دانش‌آموزان کاهش کارآمدی نظام آموزشی را برای پرورش نسل جدید به‌دنبال دارد. در نتیجه، آموزش و پرورش از عهده بسیاری از وظایف علمی و آموزشی و اجتماعی خود بر نخواهد آمد (تیموری، ۱۳۹۱).

با توجه به مقدمات فوق می‌توان به این جمع‌بندی رسید که سرمایه فرهنگی معلمان در ایران یکی از مسائل اجتماعی مهم نظام تعلیم و تربیت کشور است و مطالعه جامعه‌شناختی این مسئله

می‌تواند نقشه راه برنامه‌ریزان عرصه‌های اجتماعی و آموزشی کشور را ترسیم کند. لذا پژوهش حاضر درصدد سنجش سرمایه فرهنگی معلمان شهرستان بیرجند است و در این راستا تلاش می‌کند با هدف شناخت چگونگی سرمایه فرهنگی معلمان به چند پرسش زیر پاسخ دهد:

۱. مؤلفه‌های سرمایه فرهنگی معلمان کدام است؟

۲. معلمان به‌لحاظ حجم سرمایه فرهنگی و اقتصادی در چه جایگاهی هستند؟

۳. روند شکل‌گیری و میزان اثرپذیری سرمایه فرهنگی معلمان از هر یک از سرمایه‌های دیگر

آنها (اقتصادی، اجتماعی و نمادین) چگونه است؟

پیشینه تحقیق

با بهره‌گیری از مفهوم و برداشت ابداعی بوردیو از طبقه اجتماعی، سایر جامعه‌شناسان نیز عمدتاً با رویکرد او طبقات اجتماعی را بررسی کرده‌اند. در ادامه برخی از مهم‌ترین تحقیقات مرتبط در این حوزه معرفی می‌شود:

ویتکین^۱ (۲۰۰۴) از جامعه‌شناسانی است که با رویکرد جامعه‌شناسی فرهنگ سرمایه‌های فرهنگی و رابطه آن با سایر مؤلفه‌های اجتماعی را بررسی می‌کند. او با بررسی مفهوم فرهنگ و نظریه‌های فرهنگ و با استفاده از تفکیکی که آدورنو^۲ میان فرهنگ عامه و فرهنگ والا قائل می‌شود، به شاخص‌های فرهنگی و سرمایه‌های فرهنگی مانند موسیقی، تماشای فیلم و تلویزیون به‌مثابه مؤلفه‌هایی اجتماعی توجه می‌کند که می‌توانند تفکیک‌کننده فرهنگ عامه و والا از یکدیگر، به معنای مورد نظر آدورنو، باشد. او همانند آدورنو، بتهون^۳ و موسیقی‌دانان نظیر او را جزو موسیقی‌دانان جدی و موسیقی جاز و پاپ و موسیقی‌های شبیه آن‌ها را جزو موسیقی عامه در نظر می‌گیرد و تقسیم‌بندی او را به‌مثابه معیاری برای تفکیک فرهنگ والا و عامه، که هر کدام شاخص یک طبقه اجتماعی کامل است، می‌پذیرد (ویتکین، ۲۰۰۳، ۱۰۵-۱۰۰).

ساویج^۴ و همکاران (۲۰۰۵) در پژوهش «سرمایه فرهنگی در انگلستان» از تحلیل عاملی داده‌های حاصل از پیمایش ملی (دانش، مشارکت، و سلیقه فرهنگی) حد فاصل سال‌های ۲۰۰۳-۲۰۰۴ در انگلستان، برای خوشه‌بندی دانش، مشارکت و سلیقه فرهنگی ۱۵۶۴ پاسخگو استفاده کرده‌اند. بنابر نتایج این تحقیق سه محور اصلی سرمایه فرهنگی را شکل می‌دهد؛ محور

1. Witkin
2. Adorno
3. Beethoven
4. Savage

اول بر پایه تقسیم‌بندی طبقه اجتماعی و تحصیلات شکل می‌گیرد. محور دوم بر اساس گروه سنی و محور سوم بر اساس تفاوت‌های جنسیتی. این پژوهش نیز مانند بیشتر پژوهش‌های کمی سرمایه فرهنگی عمدتاً از نتایج سنجش مصرف فرهنگی استفاده می‌کند و مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی، مانند موسیقی، مطالعه، تماشای تلویزیون، مشاهده هنرهای تصویری و البته کمی عمیق‌تر نحوه پوشش و سلايق غذایی مورد استفاده را در برمی‌گیرد (ساویج، ۲۰۰۵، ۳).

اندرسون و هسن^۱ (۲۰۱۱) نیز در تحقیقی بین پنج نسل از دانش‌آموزان نروژی به این نتیجه رسیده‌اند که بین سرمایه فرهنگی و پایگاه طبقاتی دانش‌آموزان رابطه متقابلی هست. هسن و ماستیکااسا^۲ (۲۰۰۶) نیز در مطالعه‌ای در میان دانشگاه‌های نروژ در فاصله سال‌های ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۳ به این نتیجه رسیده‌اند که بین خاستگاه طبقاتی و عملکرد دانشگاهی پاسخگویان رابطه‌ای هست.

همچنین گلندنینگ^۳ و همکاران (۱۳۸۳) در تحقیقاتی با موضوع سبک زندگی، در مورد سبک‌های زندگی جوانان در انگلستان نتیجه گرفت که پیوند عمیقی میان طبقه اجتماعی و فرصت‌های زندگی (از جمله سبک زندگی) جوانان برقرار است و رابطه بین طبقه اجتماعی والدین و مسیرهای شغلی-آموزشی معنادار است. در مورد رابطه سرمایه فرهنگی و اقتصادی با سبک زندگی تحقیقات گوناگونی صورت گرفته است، اما شیوه ترکیب دو سرمایه کاملاً متفاوت است؛ بیشتر آن‌ها از متغیرهای تحصیلات و درآمد به‌مثابه اجزای پایگاه اجتماعی و اقتصادی و یا به‌مثابه معرف‌های طبقه اجتماعی استفاده کرده‌اند. بر اساس شواهد تجربی رابطه تحصیلات با سبک زندگی تأیید می‌شود (مجدی و همکاران، ۱۳۸۹). درباره رابطه سبک زندگی با طبقه اجتماعی، تعلق به یک طبقه اجتماعی را می‌توان از روی سبک زندگی شناخت، چرا که سبک زندگی طبقات با یکدیگر متفاوت است؛ سبک زندگی به درآمد بستگی دارد و چگونگی استفاده از درآمد غالباً نشانگر سبک زندگی است.

در ایران موضوع سلیقه، ذائقه، سبک زندگی و به‌طور کلی‌تر معیارها و شاخص‌های فرهنگی و ذهنی به‌مثابه معیارهای تفکیک و تمایز طبقاتی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. موضوع رابطه میان این مؤلفه‌های اجتماعی به‌تبع این ضعف کم هستند. یکی از پژوهش‌ها رساله‌ای است با عنوان «سبک زندگی و هویت اجتماعی» نوشته چاوشیان تبریزی (۱۳۸۱). پژوهشگر در این رساله با تأکید بر مصرف و انتخاب‌های ذوقی به‌مثابه شالوده تمایز و تشابه اجتماعی، رابطه دو متغیر سبک زندگی و هویت اجتماعی را بررسی کرده است. پژوهش مذکور که با روش پیمایشی

1. Andersen and Hansen

2. Hansen & Mastekaasa

3. Glendenning

صورت گرفته، با ناکافی دانستن مقوله‌های سنتی ناظر بر هویت‌های ساختاری مانند شغل، جنسیت، قومیت و نژاد به تفاوت‌های ناشی از روش‌های مصرف به‌جای روش‌های تولید تأکید می‌کند. او در این پژوهش، حوزه مصرف و فعالیت‌های سبک زندگی را در شکل دادن به هویت‌های شخصی و جمعی جزو صور نوین هویت اجتماعی مبتنی بر مصرف می‌داند و دگرگونی رابطه کار و فراغت، پیدایش طبقه متوسط جدید و نیز رشد مصرف‌گرایی و توسعه فرهنگ مصرف را از عواملی می‌داند که در شکل دادن به صور نوین هویت اجتماعی در مدرنیته اخیر نقش اساسی دارند و می‌توانند شاخص‌هایی باشند که با تأثیر بر سبک زندگی افراد ساختار طبقاتی و به تبع آن ملاک‌های تعیین هویت را دگرگون می‌کنند.

ذکایی (۱۳۹۴) با اتکا به پیمایشی معرف و بزرگ‌مقیاس در شهر تهران به دنبال نشان دادن توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی در تهران و سازوکارهایی است که سکنه شهر برای تولید سرمایه‌ها به‌کار می‌بندند. نتایج پژوهش در مجموع ضمن ترسیم دورنمایی از نابرابری‌ها در شاخص‌های گوناگون سرمایه فرهنگی شهری، تأثیرگذاری و تأثیرپذیری هم‌زمان فضا و زندگی شهری را در تولید این سرمایه‌ها نشان می‌دهد. نتایج این مطالعه با آشکار کردن برخی کاستی‌های ادبیات موجود سرمایه، مفاهیم و زمینه‌های جدیدی را در فهم نابرابری‌های اجتماعی در متن جامعه ایران معرفی می‌کند.

پیروزان (۱۳۹۰) در تحقیقی با مطالعه رابطه سرمایه فرهنگی با نگرش زنان معلم شهر شیراز به تبعیض جنسیتی به این نتیجه رسید که افرادی که سرمایه فرهنگی بیشتری دارند، نگرش منفی‌تری به نابرابری جنسیتی دارند. غائب‌اناقز (۱۳۸۶) سرمایه فرهنگی و تأثیر آن بر سبک زندگی دختران نوجوان شهر تهران را مطالعه کرده است. طبق نتایج این پژوهش، اشکال و سطوح گوناگون سبک زندگی رابطه معناداری با متغیرهایی دارد که آشکارا دلالت فرهنگی - سرمایه فرهنگی دارند. همچنین بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی پاسخگویان با سرمایه فرهنگی آن‌ها رابطه‌ای مستقیم و قوی برقرار است.

مجدی و همکاران (۱۳۸۹) نیز در پیمایشی از ۴۰۲ جوان ساکن شهر مشهد، سبک زندگی و رابطه آن با سرمایه فرهنگی و اقتصادی والدین را مطالعه کردند. بنا بر نتایج تحقیق، این رابطه تأیید شد. همچنین، بیشترین تمایز سبک زندگی بین قشر بالا و قشر پایین اجتماعی مشاهده شد.

علی‌بابایی و باینگانی (۱۳۸۹) نیز میزان تأثیر سرمایه‌های اقتصادی و اجتماعی بر سرمایه فرهنگی جوانان شهرستان پاوه را بررسی کرده‌اند. نتایج تحلیلی تحقیق نشان داد که از میان مؤلفه‌های گوناگون سرمایه اجتماعی مؤلفه آگاهی و توجه به امور عمومی، سیاسی و اجتماعی، و

از میان مؤلفه‌های گوناگون سرمایه اقتصادی بر خورداری از وسایل رفاهی بیشترین نقش تبیین‌کنندگی را در زمینه سرمایه فرهنگی دارند.

همچنین برای سنجش سرمایه اقتصادی، سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی معلمان از مطالعات تجربی علی‌بابایی و باینگانی، ۱۳۸۹؛ ذکایی و اسماعیلی، ۱۳۹۰؛ گیوریان و دیندارفرکوش، ۱۳۹۰؛ قادرزاده، ۱۳۸۸؛ نوغانی، ۱۳۸۶؛ شارع‌پور و خوش‌فر، ۱۳۸۱؛ جانعلیزاده چوب‌بستی و همکاران، ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰؛ ابراهیمی و ضیاء‌پور، ۱۳۹۱؛ رحمتی و مرادی، ۱۳۸۹؛ رحمتی و بخشی، ۱۳۹۴؛ سوری، ۱۳۸۴؛ ناطق‌پور و فیروزآبادی، ۱۳۸۵؛ مجدی و همکاران، ۱۳۸۹؛ ساعی و کاکاوند، ۱۳۸۸؛ فاضلی، ۱۳۸۲؛ ادیبی‌سده و کریمی، ۱۳۹۱ استفاده شده است. بر این اساس، پژوهش حاضر با بهره‌گیری از نتایج این مطالعات که با طراحی‌ها، نمونه‌ها، جهت‌گیری‌ها و سنت‌های نظری متفاوتی صورت گرفته‌اند، ضمن سنجش سرمایه فرهنگی معلمان، عوامل مؤثر بر سرمایه فرهنگی معلمان و روند شکل‌گیری آن را به‌مثابه مهم‌ترین سرمایه در میدان آموزش و پرورش مطالعه می‌کند. به عبارت دیگر، وجه تمایز عمده پژوهش حاضر از پژوهش‌های پیشین، ارائه مدلی تبیینی از سرمایه فرهنگی معلمان با استفاده از آزمون معادلات ساختاری است که در هیچ‌یک از پژوهش‌های فوق مورد توجه قرار نگرفته است.

مبانی نظری تحقیق

در این تحقیق تلاش کرده‌ایم تا با استفاده از نظریه میدان پیر بوردیو عوامل مؤثر بر سرمایه فرهنگی معلمان را مورد بررسی و آزمون قرار دهیم. بوردیو جامعه را در بُعد هستی‌شناختی فضایی اجتماعی مرکب از مجموعه‌ای به هم پیوسته از میدان‌ها (ساختارها) و افراد دارای عادت‌واره‌های مرتبط با میدان می‌داند که به‌مثابه کنشگر در قالب قواعد حاکم بر میدان‌های اجتماعی و طبق عادت‌واره‌های خود برای دستیابی به انواع سرمایه‌ها با هم در تعامل و رقابت‌اند. کنشگران با تعاملات و کنش‌های خود در تثبیت یا تغییر فضای اجتماعی مؤثر واقع می‌شوند. بنابراین فرد موجودی مختار و درعین حال مجبور است. فرد در فضای اجتماعی و در قالب میدان اجتماعی به کسب عادت‌واره نائل می‌آید و تحت تأثیر شرایط ساختاری و ویژگی‌های فردی اعم از روانی یا ذهنی-شخصیتی عمل می‌کند. عمل او برآیند محیطی و فردی اوست (گرنفل، ۱۳۸۹، ۱۵).

بوردیو مفهوم میدان اجتماعی را به‌مثابه بخشی از روش بررسی کنش‌های انسانی بسط داد. این خود به این معنی است که مفهوم میدان اجتماعی به‌تنهایی رسایی لازم را ندارد. میدان، سرمایه و عادت‌واره هر سه رأس‌های یک مثلث‌اند، به‌نحوی که هیچ‌یک از آن‌ها مقدم بر دیگری، برتر از

آن‌ها یا عامل پیدایش دیگری نیست، هر سه برای درک جهان اجتماعی لازم و ملزوم یکدیگرند و حالتی درهم‌پیچیده دارند. به گفته بوردیو بازی در فضای اجتماعی یا میدان حالتی رقابتی دارد و عاملان اجتماعی در آن تدابیر گوناگونی برای اداره یا بهبود جایگاه خود به کار می‌گیرند. چیزی که در میدان بر سر آن بازی می‌شود، سرمایه است. سرمایه هم روند و هم محصول یک میدان است. میدان‌ها بر حسب نوع بازی به صورت‌های گوناگون شکل می‌گیرند. بوردیو مفهوم میدان اجتماعی را از مفهوم میدان نیرو در فیزیک اقتباس کرده است. در فیزیک میدان نیرو معمولاً با مجموعه‌ای از بردارها ترسیم می‌شود که نیروهای وارد شده از یک شیء بر شئی دیگر را نشان می‌دهد. بوردیو نیز به شیوه‌ای مشابه درباره میدان‌های اجتماعی فکر می‌کرد. فرض او این است که سرمایه اقتصادی و فرهنگی مانند دو قطب رودررو در میدان اجتماعی عمل می‌کنند. عملکرد میدان شبیه میدان مغناطیسی است و جایگاه‌ها بر اساس روابطشان با دو قطب تعیین می‌شوند؛ یک محور میدان سرمایه اقتصادی (از مثبت به منفی) و محور دیگر سرمایه فرهنگی (از مثبت به منفی) است (همان، ۱۳۲). در درون هر میدان اجتماعی «تمایزات خاصی» هست. این تفاوت‌ها نشان‌دهنده میزان و نوع سرمایه فرهنگی و اقتصادی موجود در میدانی خاص است (همان، ۱۳۳). موقعیت‌ها را در میدان می‌توان با جمع امتیازات نوع و حجم سرمایه‌هایی که در اختیار عاملان اجتماعی (نهادها و افراد) است، نشان داد، مثلاً اطلاعاتی درباره خاستگاه اجتماعی، سطح تحصیلات و نوع دانشگاه، شبکه اجتماعی، عضویت و وابستگی، اشتغال، و محل زندگی این موقعیت‌ها را شکل می‌دهند. انبوهی از افراد که ویژگی‌ها و تمایلات یکسانی دارند، با استفاده از رگرسیون چندمتغیره تفکیک می‌شوند (بوردیو، ۱۹۸۸، ۷۲-۶۹)، و در موقعیتی خاص از میدان جای می‌گیرند. برخلاف میدان نیرو که معمولاً شکل ثابتی دارد، بوردیو جهان اجتماعی را متشکل از میدان‌های چندگانه در نظر می‌گیرد؛ میدان‌های بزرگ را می‌توان به کوچک‌تر (برای مثال هنر را به ادبیات، نقاشی، و عکاسی) تقسیم کرد (گرنفل، ۱۳۸۹، ۱۳۳) و هر فرد می‌تواند به‌طور هم‌زمان در میدان‌های متعدد فعال باشد (بوردیو، ۲۰۰۵، ۲۷۱).

سرمایه

اصطلاح «سرمایه^۱» معمولاً به فضای اقتصادی و مبادله مالی^۲ مربوط می‌شود که با سرمایه‌گذاری افزایش می‌یابد و با ارث منتقل می‌شود (زنجان‌زاده، ۱۳۸۳، ۳۶)، اما استفاده بوردیو از این

1. Capital

3. Economic sphere & Monetary exchange

اصطلاح گسترده‌تر است. بنابر دیدگاه او نمی‌توان ساختار و کارکرد دنیای اجتماعی را در نظر گرفت مگر اینکه سرمایه را نه تنها به صورت شناخته‌شده در نظریه اقتصادی، بلکه در صورت‌های گوناگونش در نظر داشت. نظریه اقتصادی تعریفی از کنش‌های اقتصادی را بر این اصطلاح تحمیل کرده که می‌توان آن را بدعت تاریخی نظام سرمایه‌داری دانست، چرا که با تقلیل دنیای مبادله به مبادله تجاری که به‌طور عینی و ذهنی از بزرگ جلوه دادن مسئله منفعت سرچشمه گرفته، یعنی نفع شخصی (اقتصادی)، تلویحاً صورت‌های دیگر مبادله را غیراقتصادی تعریف کرده و بنابراین به آن‌ها بی‌علاقه بوده است. به‌ویژه به صورت‌های از مبادله بی‌علاقه است که استحاله^۱ در آن‌ها مسلم است، یعنی بیشتر انواع سرمایه مادی - چیزی که در معنی محدود اقتصادی سرمایه است و می‌تواند خود را به‌صورت غیرمادی، سرمایه فرهنگی یا اجتماعی یا برعکس عرضه کند (لودر^۲ و همکاران، ۲۰۰۶، ۱۰۶-۱۰۵). بوردیو چهار نوع سرمایه را مطرح می‌کند که موجب ساختارمند شدن فضای اجتماعی می‌شود:

الف) سرمایه اقتصادی؛ که از عوامل گوناگون تولید (املاک، کارخانجات، کار) و مجموعه دارایی‌های اقتصادی - درآمد، میراث، کالاهای مادی - تشکیل شده است.

ب) سرمایه فرهنگی؛ که با مجموعه‌ای از داشته‌های فکری منطبق است که نظام آموزشی تولید می‌کند یا از طریق خانواده انتقال می‌یابد. انواع گوناگون سرمایه می‌توانند اشکال گوناگونی داشته باشد، مثلاً در مورد سرمایه فرهنگی و یا علمی این سرمایه می‌تواند عینیت یابد، یعنی به‌صورت مادی و در قالب کالای فرهنگی و آثار هنری (نمایشگاه، موزه، آزمایشگاه، ابزار علمی، کتاب و انواع گوناگون دست‌ساخته‌ها) عرضه شود. اما شکل دیگر سرمایه فرهنگی نهادی شده است، یعنی وضعیتی که به‌لحاظ اجتماعی از سوی نهادهای اجتماعی پذیرفته شده است و به مدارک تحصیلی یا مدارک مهارتی مربوط می‌شود که نشان‌دهنده میزان اطلاعات یا مهارت فرد در یک زمینه است. در کنار این دو حالت سرمایه، حالت سوم نیز هست که همان سرمایه فرهنگی متجسد یا تنیده شده^۳ است، یعنی اصول یک میدان با جسم و بدن شخص به‌صورت میل و جنبه‌های فیزیکی، مانند لحن بیان یا حرکات بدن، طرز برخورد، سلیقه، زیبایی، سبک زندگی و ترجیحات فرهنگی درآمیخته شده باشد و شکل یک استعداد پایدار جسمی را به خود گرفته است و به‌عبارت دیگر، همان عادت‌واره فرد است. برخلاف سرمایه عینیت‌یافته و نهادی شده، عادت‌واره ماهیتی مادی ندارد، زیرا شامل گرایش‌ها و تمایلات است، مثلاً شما

4. Transubstantiation
2. Lauder
6. Embodied

نمی‌توانید قواعد شطرنج یا دستور زبان را در هیچ جای جهان به صورت مادی بیابید، بلکه آن‌ها را فقط با تحقق عملی می‌شناسید. شکل گرفتن عادت‌واره اساساً در خانواده اتفاق می‌افتد که به آن عادت‌واره خانوادگی می‌گوییم. اما برای بورديو مهم‌ترین مسئله تحصیلات است (بورديو، ۱۹۸۴، ۵۶). سرمایه فرهنگی از هر نظر مترادف «منزلت» یا عادت‌واره در اجتماعی شدن است. در تمامی میدان‌های اجتماعی چه افرادی که به قول بورديو «عادت‌واره خوش ترکیب»^۱ دارند و چه آنان که ندارند، میزانی از آموزش هست. شکل‌های نمادین سرمایه (اجتماعی و فرهنگی) با عادت‌واره خوش ترکیب مرتبط‌اند و در هر گروهی اشخاصی که عادت‌واره خوش ترکیب دارند، سرمایه فرهنگی بالاتری دارند (گرنفل، ۱۳۸۹، ۱۷۱).

نابرابری‌های وابسته به سرمایه فرهنگی نابرابری در توان کسب سرمایه را نشان می‌دهد که خود بازتاب‌دهنده نابرابری‌های پیشین در مالکیت سرمایه فرهنگی است. سرمایه فرهنگی را نمی‌توان از شخص جدا کرد (تینده شدن را پیش فرض می‌گیرند). این نوع سرمایه‌ها فقط می‌توانند با گذشت زمان حاصل شوند (گذشت زمان را پیش فرض می‌گیرند). بورديو به ویژگی خاص سرمایه اقتصادی اشاره می‌کند، به طوری که می‌توان در یک لحظه با چرخاندن چرخ قمار ثروتمند شد، اما شکل‌های نمادین سرمایه (سرمایه فرهنگی تینده‌شده) را نمی‌توان این‌گونه به دست آورد (لودر و همکاران، ۲۰۰۶، ۱۰۵).

تجمع سرمایه فرهنگی در حالت متجسد، به معنی حالتی است که در آن فرهنگ و تحصیلات درونی می‌شود (همان، ۱۰۷). شکل‌گیری سرمایه فرهنگی متجسد مستلزم به‌کارگیری طولانی مدت عادت‌واره اجتماعی است. این سرمایه از طریق پرورش نظام‌مند حساسیتی کسب می‌شود که در آن قواعد حاکم بر انتخاب پیرامون (محل زندگی) با تلقین به قواعد خودآگاه مبدل می‌شود و در نهایت به گرایش‌های فیزیکی و شناختی مبدل می‌شوند که به صورت تمایلات و کنش‌های خاص در می‌آیند. اگر موقعیت با عادت‌واره‌ای سازگار با میدان تقویت شود، فرصت انتخاب زیادی پیش روی ما گشوده می‌شود، مجموعه‌ای از شیوه‌های ممکن انجام‌دادن امور علمی که شخص باید یکی از آن‌ها را انتخاب کند. هر یک از عوامل حاضر در میدان درکی عملی از برداشت‌های علمی دارد. این درک و بصیرت تحت تأثیر تمایلات و خواسته‌های عامل دگرگون می‌شود. ممکن است بعضی بخش‌ها را نفی کند و آن‌ها را به مثابه موضوعاتی بی‌ارزش تحقیر کند. تحولات علمی اغلب سبب تحول در میزان اهمیت و ارزش موضوعات می‌شوند (بورديو، ۲۰۰۴، ۷۰-۵۹).

ج) سرمایه اجتماعی؛ که اساساً مجموعه‌ای از روابط اجتماعی است که فرد یا گروهی در اختیار دارد. داشتن این نوع سرمایه به معنای برقراری و حفظ روابط یا به معنای اجتماعی بودن است، مانند دعوت‌های متقابل، گذراندن اوقات فراغت با دیگران و همچنین عضویت در تشکّل‌ها و گروه‌های اجتماعی یا خانوادگی، خویشاوندی و مذهبی و همچنین اعتماد اجتماعی و نظایر آن.

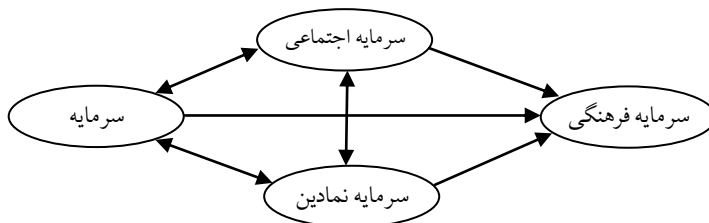
د) سرمایه نمادین؛ چیزهایی که نماینده همه اشکال سرمایه به صورت قابل «تبادل» در میدان‌های دیگر هستند که به مجموعه‌ای از مناسک (مانند برجسب و تشریفات) مطابقت دارد و با افتخار و بازشناسی مرتبط است، مانند اعتبار، ارزش، آوازه، شهرت و مشروعیت. سرانجام اینکه سرمایه نمادین تنها اعتبار و اقتداری است که برای یک عامل اجتماعی به رسمیت شناخته شده و برخوردار از سه نوع سرمایه دیگر را امکان‌پذیر می‌کند (بون ویتز،^۱ ۱۳۹۱، ۶۸-۶۷). این سرمایه‌ها در جوامع مدرن غالباً با هم مرتبط‌اند و سرمایه فرهنگی نوعاً به سرمایه اقتصادی بازمی‌گردد (فولر،^۲ ۱۹۹۷، ۳۱)، همچنین این شکل‌های سرمایه قابل تبدیل به یکدیگرند (جنکینز،^۳ ۲۰۱۴، ۱۴۰)، به این معنا که فی‌المثل سرمایه نمادین به سرمایه اقتصادی منجر می‌شود، چرا که به محض شهرت یافتن یک هنرمند، آثار او به لحاظ مالی افزایش فوق‌العاده می‌یابد، با اینکه انواع سرمایه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی به هنگام تعریف و تمیز اعضای جامعه به سرمایه‌های نمادین تبدیل می‌شوند. سرمایه نمادین اساسی انسانی دارد و وابسته به انسان و قوای شناختی اوست. این سرمایه ماهیت اجتماعی دارد و به چیزی اطلاق می‌شود که بنا به اعتقاد مردم، فارغ از صواب یا ناصواب بودن آن، سرمایه است. بنابراین حسن شهرت و خرافات در شمار این نوع سرمایه است. آنچه اهمیت دارد این است که سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و نمادین همانند سرمایه اقتصادی به تمایز و تفاوت گذاری اجتماعی می‌انجامد. همچنین ذات اکتسابی سرمایه مانع از آن می‌شود که آن را نوعی ویژگی طبیعی قلمداد کرد (پرستش، ۱۳۸۵، ۵۴)، این نکات بیانگر آن است که موقعیت کنشگران در فضای اجتماعی قابل جابه‌جایی است، زیرا در صورت طبیعی بودن سرمایه قاعداً باید موقعیت ثبات داشته باشد، حال آنکه تغییر موقعیت دال بر اکتسابی بودن سرمایه است. انواع چهارگانه سرمایه به عبارتی انواع کلی سرمایه را تشکیل می‌دهند و بنا به مورد به انواع خردتر، مانند سرمایه دولتی، سرمایه مذهبی، و سرمایه ادبی انشقاق می‌یابند (همان، ۷۵).

1. bonnewitz
2. Fowler
3. Jenkins

بورديو معتقد است كه ما آدم‌هاى ماشينى از پيش برنامه‌ريزى شده نيستيم كه بتوانيم پيامدهاى رفتارى خود را پيش‌بينى كنيم، بلكه كنش‌هاى ما محصول چيزى است كه او آن را «رابطه گنگ و دوپهلو» يا «رابطه‌اى ناخودآگاه» (بورديو، ۱۹۹۳، ۷۶) بين عادت‌واره و ميدان مى‌نامد. بورديو اين رابطه را با استفاده از معادله زير چنين خلاصه مى‌كند:

$$[\text{عادت‌واره}] \times (\text{سرمایه}) + \text{ميدان} = \text{كنش}$$

اين معادله را مى‌توان با اين عبارات توضيح داد: كنش نتيجه رابطه بين تمايلات شخصى (عادت‌واره) و جايگاه او در ميدان (سرمایه) است، به‌گونه‌اى كه امكان بروز آن در شرايطى خاص فراهم مى‌شود. سه ابزار تفكر اصلى او عادت‌واره، ميدان و سرمايه در ارتباط با يكدیگرند. بدین ترتيب كنش‌ها صرفاً نتيجه عادت‌واره فرد نيست، بلكه نتيجه رابطه بين عادت‌واره شخص با وضعيت فعلى اوست (گرنفل، ۱۳۸۹، ۱۰۷). با توجه به ديده‌گاه نظرى تحقيق مى‌توان فرضيات و مدل تجربى زير را بررسى كرد.

نمودار ۱. مدل‌يابی ساختارى عوامل تبیین‌کننده سرمايه فرهنگى (منبع: نگارندگان)

فرضيات تحقيق

۱. به‌نظر مى‌رسد سرمايه اقتصادى معلمان بر ميزان سرمايه فرهنگى آن‌ها تأثير دارد؛ ۲. به‌نظر مى‌رسد خاستگاه اجتماعى - اقتصادى معلمان بر سرمايه فرهنگى آن‌ها تأثير دارد؛ ۳. به‌نظر مى‌رسد سرمايه اجتماعى معلمان بر سرمايه فرهنگى آن‌ها تأثير دارد؛ ۴. به‌نظر مى‌رسد سرمايه نمادین معلمان بر سرمايه فرهنگى آن‌ها تأثير دارد.

روش تحقيق، جمعيت آماری، حجم نمونه و روش نمونه‌گيری

روش مطالعه حاضر پيمائشى است و جمعيت آماری آن معلمان آموزش و پرورش شهرستان بيرجند در سال تحصيلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ هستند. بر اساس داده‌هاى به‌دست آمده از پيش‌آزمون، واريانس برآوردی جمعيت آماری مشخص شد و سپس بر پایه فرمول کوكران حجم نمونه ۴۸۰

نفر برآورد شد. در مرحله اول، از نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب بهره گرفته شد؛ نخست از آنجا که فهرست کامل افراد جمعیت آماری و تعداد آن‌ها به تفکیک محل کار و مقطع تحصیلی از قبل مشخص بود، نسبت جمعیت نمونه به تفکیک به دست آمد. در مرحله بعد، با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، نمونه مورد نظر متناسب با حجم هر طبقه به صورت تصادفی انتخاب شد. به منظور انتخاب نمونه‌ها به صورت تصادفی نیز ابتدا فهرست کامل مدارس این شهرستان به تفکیک منطقه (شهر و روستا) و نوع آن (ابتدایی، راهنمایی و متوسطه) تهیه شد و به هر یک از این مدارس یک کد اختصاص داده شد و تعدادی از این کدها به صورت تصادفی با توجه به حجم نمونه مورد نظر در هر طبقه انتخاب شد و در نهایت معلمان شاغل در مدارس انتخاب شده به مثابه نمونه آماری مورد آزمون قرار گرفتند. پس از جمع‌آوری داده‌ها، با استفاده از نرم‌افزار SPSS، آماره‌های توصیفی، نظیر میانگین، مد، و انحراف معیار به دست آمد و با استفاده از نرم‌افزار AMOS سعی در آزمون برازش مدل معادلات ساختاری کردیم.

تعریف عملیاتی متغیرها

۱. متغیر وابسته

برای سنجش سرمایه فرهنگی معلمان طبق نظر بوردیو، هر یک از سرمایه‌های فرهنگی عینی، نهادی شده، و متجسد به طور جداگانه شاخص‌سازی و ابعاد آن‌ها مشخص و در قالب طیف لیکرت سنجیده شد.

جدول ۱. شاخص‌های سنجش سرمایه فرهنگی

شاخصها	سرمایه فرهنگی
مدارک تحصیلی، رشته تحصیلی، دانشگاه محل تحصیل، مدارک مهارتی شامل میزان آشنایی با مهارت‌هایی از قبیل نقاشی، موسیقی، زبان‌های خارجه، رایانه و اینترنت.	نهادی شده
میزان انتشار و تألیف کتاب، انتشار و تألیف مقالات علمی-پژوهشی و همایشی، میزان ارائه اختراع و ابتکارات علمی، میزان ارائه آثار آزمایشگاهی، میزان شرکت و ارائه آثار در نمایشگاه‌های علمی، هنری و فرهنگی و همچنین میزان ارائه آثار نرم‌افزاری.	عینی
رفتن به سینما و تئاتر، تماشای تلویزیون و ویدئو، گوش کردن به رادیو، مطالعه کتاب، روزنامه یا مجله، استفاده از اینترنت و رایانه، عضویت در کتابخانه و میزان مراجعه به کتابخانه و همچنین سفرهای سیاحتی-زیارتی، فعالیت‌های ورزشی، شرکت در مهمانی‌ها، بازدید از موزه‌ها و گالری‌ها، رفتن به کلاس‌های آموزشی و تقویتی، گوش کردن به موسیقی، انجام دادن بازی‌های فکری.	میزان فعالیت فرهنگی و گذران اوقات فراغت

شاخصها		سرمایه فرهنگی
انتخاب پوشاک و لوازم منزل و اولویت‌های هزینه‌ای _ غیر از مایحتاج زندگی.	هنجارهای مصرف	متجسد (عادت‌واره)
مناسبات خانوادگی، رابطه با دوستان و رفق، استقلال فردی و آزادی عمل، رضایت از کار، رضایت از تحصیل و هزینه کردن برای خود.	روابط بین‌شخصی	
۱. نباید به کودکان اجازه دهیم با والدین بحث کنند چون احترام والدین از بین می‌رود. ۲. اگر بچه‌ها شلوغ و نامرتب باشند، تقصیر از مادر است نه از پدر. ۳. خیر و صلاح آینده فرزندان در این است که تابع سلیقه و نظر والدین خود باشند. ۴. در امور خانواده برابری زن و مرد تا حدی خوب است، اما همیشه حرف آخر را مرد باید بزند. ۵. در انجام دادن امور خانه مثل آشپزی باید به زن کمک کرد.	چگونگی تقسیم جنسیتی وظایف خانگی و روابط میان اعضای خانواده	
کنترل وزن با ورزش، رژیم غذایی و یا دارو، مراقبت‌های بهداشتی و آرایشی نظیر استحمام روزانه، استفاده از عطر و اودکلن و استفاده از کرم ضد آفتاب.	مدیریت بدن	
میزان مطالعه کتاب‌های کلاسیک، رمان‌های تاریخی و کتاب‌های فلسفی.	ادبی	
میزان علاقه به گالری‌های نقاشی و موزه‌ها و تابلوهای نقاشی، میزان تماشای فیلم‌های نمایشنامه‌ای و اقتباس ادبی.	هنری	سلیقه
۱. موسیقی کلاسیک را دوست دارم. ۲. علاقه خاصی به آوازهای سنتی ایرانی همچون شجریان و بنان دارم.	موسیقیایی	
۱. هنگام دعوت مهمان به خانه ترجیح می‌دهم با غذاهای دل‌چسب و درجه‌یک از او پذیرایی کنم. ۲. تزیین غذا، سفره و یا میز غذاخوری برای من بسیار بااهمیت است.	غذایی	
۱. احساس می‌کنم اغلب اوقات نمی‌توانم منظور خود را به دیگران بیان کنم. ۲. هنگام صحبت کردن دچار لکنت زبان و تپق می‌شوم. ۳. بدون لهجه و به‌درستی می‌توانم به فارسی معیار صحبت کنم.	زبانی	مهارت‌های کلامی
۱. هنگام صحبت در بین گروه‌های زیادی از افراد دچار استرس می‌شوم. ۲. از سخنرانی در کنفرانس‌ها و مراسم رسمی واهمه دارم.	جمعی	

(منبع: نگارندگان)

فصلنامه علمی - پژوهشی

۱۴

دوره دهم
شماره ۳
پاییز ۱۳۹۶

۲. متغیرهای مستقل

شاخص‌های سنجش سرمایه اقتصادی؛ سرمایه اولیه فرد است، اما ممکن است پس از کسب آن، صاحب سرمایه در معرض تأثیرات عمیق و بزرگی قرار گیرد. سرمایه اقتصادی برابر با میزان ثروت یا درآمد است. درآمد معمولاً با حقوق ماهیانه در مقایسه با هزینه‌های ماهیانه زندگی، و ثروت با محاسبه دارایی‌های فرد پس از کم کردن بدهی‌های او به دست می‌آید. بدین ترتیب میزان درآمد ماهیانه پاسخگویان، در سطح ترتیبی و در قالب یک مقیاس پنج درجه‌ای به شرح زیر ارزیابی شد. منزل مسکونی و محل سکونت از علائم مهم ثروت و موقعیت اجتماعی در قضاوت‌های روزمره اجتماعی است. بر این اساس قیمت تقریبی منزل مسکونی پاسخگوی تحقیق مشخص می‌کند که معرف سکونت چه امتیازی باید بگیرد. قیمت منزل مسکونی نیز همانند معرف‌های قبلی به یک مقیاس ترتیبی پنج درجه‌ای تبدیل شده است. همچنین وضعیت مالکیت مسکونی پاسخگویان نیز در قالب سؤالاتی، مانند نوع مالکیت منزل مسکونی، نوع منزل مسکونی و تعداد اتاق‌های منزل مسکونی سنجیده می‌شود. امکانات زندگی نیز با استدلالی مشابه امکانات زندگی معلمان برآورد می‌شود، امکاناتی از قبیل رایانه شخصی، اتاق شخصی، تختخواب، استخر، مبلمان و میز، ماشین لباس‌شویی، ماشین ظرف‌شویی، اتومبیل، مدل و نوع اتومبیل شخصی و همچنین هزینه‌های ماهیانه خانواده پاسخگویان.

برای سنجش و برآورد خاستگاه اجتماعی - اقتصادی معلمان از گویه‌هایی، مانند سطح تحصیلات والدین و همسر پاسخگویان، شغل پدر و شغل همسر استفاده شد. سرمایه نمادین؛ این سرمایه معلمان با شاخص‌های احترام، پرستیژ اجتماعی و مشروعیت، در سطح ترتیبی و در قالب یک مقیاس پنج درجه‌ای سنجیده شد.

جدول ۲. شاخص‌های سنجش سرمایه نمادین

۱. میزان احترام افراد جامعه به شما در جایگاه معلم چقدر است؟ ۲. میزان شهرت شما در میان اقوام و دوستان در جایگاه معلم چقدر است؟ ۳. چنانچه بخواهید در مواقع ضروری ضمانت فرد دیگری را بر عهده بگیرید، دیگران چقدر روی حرف شما حساب کرده و ضمانت شما را قبول می‌کنند؟	احترام و پرستیژ اجتماعی
۱. تا چه اندازه در امور مشورتی موقعیت محوری دارید؟ ۲. فکر می‌کنید شغلی که دارید چه منزلت و اعتباری در جامعه دارد؟ ۳. عقیده اطرافیان به درآمد ماهیانه شما چگونه است؟	مشروعیت

(منبع: نگارندگان)

سرمایه اجتماعی؛ به کمک شاخص‌های زیر در سطح ترتیبی و در قالب طیف لیکرت سنجیده شد: فعالیت در تشکّل‌های اجتماعی، عضویت در روابط و شبکه‌های اجتماعی (گروه دوستان، خانواده و همسایگان) و اعتماد اجتماعی.

جدول ۳. شاخص‌های سنجش سرمایه اجتماعی

<p>عضویت در انجمن و کانون‌های علمی و فرهنگی، شهرداری، دهیاری، شورای اسلامی شهر و روستا، مسجد، انجمن‌های خیریه و عام‌المنفعه، انجمن اولیا و مربیان.</p>	<p>فعالیت در تشکّل‌های اجتماعی</p>
<p>۱. به هنگام وقوع مشکل یا برخورد با مسئله‌ای تا چه حد با دوستان مشورت می‌کنید؟ ۲. تا چه حد موقع احتیاج به مقداری پول می‌توانید به دوستانتان مراجعه کنید؟ ۳. برای رفع مشکل دوستانتان تا چه حد وقت خود را به آن‌ها اختصاص داده‌اید؟ ۴. در مواقع دلتنگی تا چه حد با دوستانتان صحبت می‌کنید؟</p>	<p>روابط دوستانه</p> <p>عضویت در روابط و شبکه‌های اجتماعی نظیر گروه دوستان، خانواده و همسایگان</p>
<p>۱. تا چه حد به همراه خانواده‌تان به مسافرت و گردش می‌روید؟ ۲. هنگام مواجه شدن با مشکل تا چه حد می‌توانید از کمک فکری خانواده‌تان استفاده کنید؟</p>	<p>روابط خانوادگی</p>
<p>۱. شرکت در جشن‌ها و مراسمی که در محله برپا می‌شود. ۲. کمک و همیاری شما در عمران و آبادانی محل زندگی. ۳. شما تا چه حد با همسایگان رفت‌وآمد دارید؟ ۴. تا چه حد دوستان و همسایگان شما را برای صرف ناهار یا شام به منزل دعوت می‌کنند؟</p>	<p>روابط محلی-همسایگی</p>
<p>۱. در عصر حاضر می‌توان به کسانی اعتماد کرد که پیوسته در دسترس ما نیستند. ۲. از آنجا که شناخت همه ممکن نیست، لذا باید در برخورد با آن‌ها فوق‌العاده محتاط بود.</p>	<p>اعتماد تعمیم‌یافته</p>
<p>۱. به افراد اطراف خود در محله‌مان اعتماد دارم. ۲. در تعامل با دیگران علیرغم اینکه احتمال می‌دهم رفتار او در آینده با من فرق خواهد کرد، اما باز روی حرفش حساب می‌کنم.</p>	<p>اعتماد بین‌شخصی</p>

(منبع: نگارندگان)

روایی و پایایی^۱

برای استانداردسازی ابزار اندازه‌گیری، توجه به قابلیت اعتماد آن از اهمیت خاصی برخوردار است. بدین منظور با استفاده از تکنیک آلفای کرونباخ^۲ و به دست آوردن سهم واریانس واقعی نسبت به واریانس کل، ثبات در نتایج و قابلیت اعتماد پرسشنامه ارزیابی شد. مقادیر آلفای کرونباخ، بیش از ۰/۷۱ به دست آمد (جدول ۴). همچنین برای ارزیابی روایی از میان شیوه‌های

2. Validity & Reliability
3. Cronbach alpha

اعتبارسنجی، تحقیق حاضر از دو شیوه روایی محتوایی و سازه سود می‌جوید. روایی محتوایی ویژگی ساختاری ابزار است که همزمان با تدوین آزمون در آن تنیده می‌شود. حال با توجه به اینکه اعتبار محتوایی پرسشنامه را معمولاً افراد متخصص در موضوع مورد مطالعه تعیین می‌کنند، اساتید محترم و دانشجویان مرتبط با رشته پژوهش اجتماعی و جامعه‌شناسی روایی محتوای آزمون مذکور را بعد از ذکر اصلاحاتی تأیید کردند. شایان ذکر است بعد از تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌های اصلی، در این مرحله نیز با تحلیل عاملی تأییدی به بررسی روایی گویه‌ها و متغیرهای مورد بررسی پرداخته شد، که نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان از همسازی درونی بالای گویه‌ها، متغیرهای تحقیق و نیز برازش مدل دارد. تحلیل عاملی تکنیکی آماری است که برای برآورد عامل‌ها یا متغیرهای پنهان و کاهش تعداد زیادی از متغیرها به تعداد کمتری از عامل‌ها استفاده می‌شود. شایان ذکر است نتایج تحلیل عاملی تأییدی در مدل نهایی آزمون معادلات ساختاری ذکر شده است (شکل ۲).

جدول ۴. مقادیر آلفای کرونباخ برای تعیین پایایی

مفاهیم	ابعاد		آلفای کرونباخ		
سرمايه فرهنگي	نهادی شده	۰/۷۱			
		عینیت یافته			
	متجسد (عادت‌واره)	سبک زندگی	گذران اوقات فراغت	۰/۷۴	
			هنجارهای مصرف	معیار انتخاب	۰/۷۱
				اولویت‌های هزینه‌ای	۰/۷۶
			روابط بین شخصی	۰/۷۶	
			چگونگی تقسیم جنسیتی وظایف خانگی در خانواده	۰/۷۱	
		مدیریت بدن	۰/۷۱		
		سلیقه	ادبی	۰/۷۵	
			هنری	۰/۷۸	
			موسیقایی	۰/۷۱	
			غذایی	۰/۸۰	
	مهارت کلامی		۰/۷۷		
سرمايه اجتماعي	فعالیت در تشکل‌های اجتماعی		۰/۸۹		
	روابط و شبکه‌های اجتماعی		۰/۸۵		
	اعتماد اجتماعی		۰/۷۴		
سرمايه نمادين			۰/۸۸		
سرمايه اقتصادي			۰/۷۴		
خاستگاه اجتماعي-اقتصادي			۰/۷۶		

(منبع: نگارندگان)

یافته‌های توصیفی

الف) توصیف ویژگی‌های فردی و خانوادگی افراد مورد مطالعه

بر اساس نتایج جدول ۵، میانگین سنی نمونه آماری ۳۶-۴۵ سال، کوچک‌ترین فرد مورد مطالعه ۲۳ سال و مسن‌ترین فرد ۶۳ سال سن داشته است. نتایج تجزیه و تحلیل سطح تحصیلات نمونه آماری نشان می‌دهد که میانگین رتبه‌ای سطح تحصیلات افراد ۲/۹۷ است؛ به این معنا که میانگین سطح تحصیلات افراد حدود لیسانس است و این متغیر بین دیپلم تا فوق‌لیسانس در نوسان است. همچنین میانگین تعداد فرزندان افراد مورد مطالعه برابر با ۲/۱۴ نفر و این تعداد بین ۰ تا ۸ نفر در حال تغییر است. میانگین سابقه کار پاسخگویان نیز ۱۵-۳۸ سال و دامنه این متغیر بین ۱ تا ۴۱ سال است.

جدول ۵. ویژگی‌های فردی و خانوادگی نمونه مورد مطالعه

متغیر	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	حداقل	حداکثر
سن	۳۶/۴۵	۸/۰۸	۲۲/۱۶	۲۳	۶۳
سطح تحصیلات	۲/۹۷	۰/۵۷	۱۹/۱۹	دیپلم	فوق لیسانس
تعداد فرزندان	۲/۱۴	۱/۲۸۴	۶۰/۰	۰	۸
سابقه کار	۱۵/۳۸	۸/۷	۵۶/۵۶	۱	۴۱

(منبع: نگارندگان)

علاوه بر اطلاعات جدول فوق، از مجموع پاسخگویان ۴۷/۰ درصد مرد و ۵۳/۰ درصد زن بوده‌اند. ۱۱/۲ درصد آن‌ها مجرد و ۸۸/۶ درصد آن‌ها متأهل بودند و فقط یک نفر (۰/۲ درصد) آن‌ها متارکه کرده بود. محل تولد ۶۶/۲ درصد آن‌ها شهر و ۳۳/۸ درصد نیز روستا بوده است، درحالی‌که محل سکونت فعلی ۹۲/۶ درصد آن‌ها شهر و فقط ۷/۴ درصد در مناطق روستایی سکونت داشته‌اند، با وجود این موضوع، محل کار اکثریت پاسخگویان (۷۸/۹ درصد) شهر بوده و ۹۴ نفر (۲۱/۱ درصد) نیز محل کارشان روستاست.

ب) ارزیابی میزان سرمایه فرهنگی و اقتصادی معلمان مورد مطالعه

همان‌طور که در جدول ۶ ملاحظه می‌شود، سرمایه فرهنگی پاسخگویان با میانگین رتبه‌ای ۲/۷۶ و ضریب تغییرات ۱۵/۹۴ در جایگاه متوسط و سرمایه اقتصادی افراد مورد مطالعه با میانگین رتبه‌ای ۲/۲۱ و ضریب تغییرات ۴۲/۵۳ در جایگاه متوسط رو به پایین است. درحالی‌که طبق تعبیر پیر بوردیو، سرمایه فرهنگی معلمان اساسی‌ترین سرمایه برای کنشگران میدان آموزش و پرورش است.

جدول ۶. آماره‌های توصیفی سرمایه فرهنگی و اقتصادی پاسخگویان

موقعیت اجتماعی	پایین	متوسط رو به پایین	متوسط	متوسط رو به بالا	بالا	میانگین رتبه‌ای	انحراف معیار	ضریب تغییر	درصد ردیفی (تعداد)
سرمایه فرهنگی	۰۰/۰	۲۴/۶	۷۴/۸	۰/۶	۰۰/۰	۲/۷۶	۰/۴۴	۱۵/۹	۱۰۰/۰ (۴۸۰)
سرمایه اقتصادی	۲۰/۴	۵۲/۹	۱۱/۵	۱۴/۸	۰/۴	۲/۲۱	۰/۹۴	۴۲/۶	۱۰۰/۰ (۴۸۰)

(منبع: نگارندگان)

آزمون مدل‌یابی معادلات ساختاری

اموس^۱ یکی از قوی‌ترین نرم‌افزارهای مدل‌یابی معادلات ساختاری^۲ است. این نرم‌افزار در آزمون تحقیقات و نظریات با استفاده از تحلیل‌های چندمتغیره استاندارد، مانند تحلیل رگرسیون، تحلیل عاملی، همبستگی‌ها و تحلیل واریانس به کار می‌رود. همچنین امکان ایجاد فرضیات تحقیقی را در قالب مدل‌های نموداری فراهم کرده و سپس به کمک آماره‌های مقتضی آن‌ها را آزمون می‌کند.

برای آزمون این فرضیات متغیر سرمایه فرهنگی را به‌مثابه متغیر وابسته وارد مدل کرده و با استفاده از نرم‌افزار اموس اثرات هر یک از متغیرهای مستقل بر روی متغیر وابسته را تحلیل کردیم که در ادامه به این موضوع اشاره می‌شود.

همان‌گونه که شکل ۲ نشان می‌دهد بر اساس تبیین نظری تحقیق یک مدل نظری طراحی شد که در چهار مسیر مجزا سرمایه فرهنگی معلمان را تبیین می‌کند، اما با توجه به شکل ۲ نتایج تبیینی و برساخته از مدل ساختاری حاکی از آن است که در سه مسیر ترسیم‌شده سرمایه فرهنگی معلمان شهرستان بیرجند افزایش می‌یابد:

در مسیر اول، خاستگاه اجتماعی-اقتصادی معلمان به‌صورت جداگانه بر سرمایه فرهنگی معلمان اثر مثبت می‌گذارد. در نتیجه با افزایش خاستگاه اجتماعی-اقتصادی معلمان سرمایه فرهنگی آن‌ها افزایش می‌یابد.

در مسیر علی دوم، سرمایه اقتصادی معلمان به‌صورت جداگانه و مستقیم بر سرمایه فرهنگی معلمان اثر مثبت می‌گذارد. بنابراین با افزایش سرمایه اقتصادی معلمان سرمایه فرهنگی آن‌ها نیز افزایش می‌یابد.

1. AMOS (Analysis of MOment Structures)

2. SES (Structural Equation Modeling)

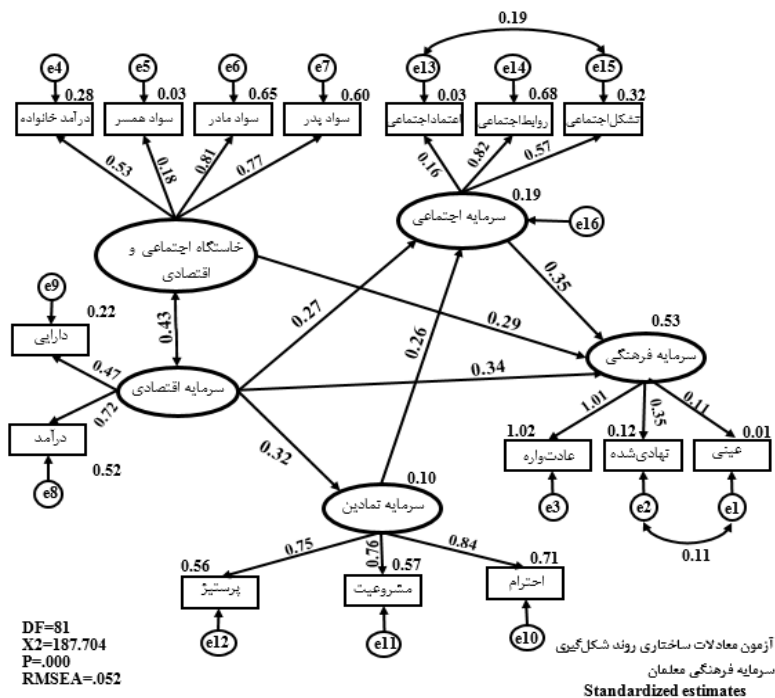

در مسیر سوم منتج شده از مدل ساختاری، سرمایه اقتصادی معلمان موجب افزایش سرمایه نمادین آن‌ها می‌شود. لذا سرمایه اقتصادی علاوه بر تأثیر غیر مستقیمی که از طریق سرمایه نمادین بر سرمایه اجتماعی می‌گذارد، به صورت مستقیم نیز بر سرمایه اجتماعی اثر مثبت می‌گذارد و در پایان مجموع این موارد موجب افزایش سرمایه فرهنگی معلمان می‌شود.

با توجه به نتایج به دست آمده به نظر می‌رسد نتایج آزمون معادلات ساختاری تحقیق تأییدکننده نظریه بورديو در مورد جامعه آماری این تحقیق است؛ این سرمایه‌ها در جوامع مدرن غالباً با هم مرتبط‌اند و همچنین این شکل‌های سرمایه قابل تبدیل به یکدیگرند.

بر اساس نتایج مدل تصحیح شده زیر، ضریب کی دو مدل برابر $187/704$ شده است که با درجه آزادی ۸۱ در سطح معناداری $0/001$ از لحاظ آماری معنادار است، چون این سطح معناداری کمتر از $0/05$ است. بنابراین آزمون مجذور کای برازش دقیق مدل را با داده‌های مشاهده شده رد می‌کند، اما با توجه به حجم بالای نمونه (480) و حساسیت ضریب کی دو به حجم نمونه می‌توان سایر ضرایب نیکویی برازش را بررسی کرد. جذر برآورد واریانس خطای تقریباً برابر با $0/052$ شده که از مرز قابل قبول $0/06$ کمتر است و می‌توان نتیجه گرفت که اندازه خطای برآورد مدل در جامعه چندان بزرگ نیست و میزان قابل قبولی است. ضرایب شاخص برازش مقایسه‌ای و شاخص برازش هنجار شده از معتبرترین شاخص‌هایی هستند که برای بررسی برازندگی مدل به کار می‌روند؛ هر چه ضرایب این دو شاخص نزدیک‌تر به $1/0$ باشد مدل با داده‌ها برازش بهتری دارد. شاخص برازش مقایسه‌ای و شاخص برازش هنجار شده در این مدل به ترتیب برابر با $0/935$ و $0/903$ است، که بالاتر از $0/90$ و نشانگر برازش خوب مدل بر داده‌ها است. بنابراین برازش مدل نظری بر داده‌ها تأیید می‌شود. علاوه بر این، همه ضرایب مسیر نیز در سطح 99 درصد معنادارند. بارهای عاملی استاندارد معرف‌های متغیرهای وابسته و مستقل نیز اکثراً بالای $0/50$ هستند که میزان قابل قبولی است و نشانگر شاخص بودن معرف‌ها برای متغیرهای نهفته است.

همان‌طور که در شکل ۳ مشاهده می‌شود، متغیر نهفته سرمایه اجتماعی با ضریب مسیر استاندارد $0/35$ تأثیر بیشتری بر سرمایه فرهنگی معلمان دارد. پس از آن، متغیر نهفته سرمایه اقتصادی با ضریب مسیر استاندارد $0/34$ بر متغیر وابسته تحقیق اثر می‌گذارد. همچنین، متغیر خاستگاه اجتماعی-اقتصادی 29 درصد واریانس سرمایه فرهنگی را تبیین می‌کند (نمودار ۲).

نمودار ۲. آزمون مدل‌یابی معادلات ساختاری عوامل مؤثر بر سرمایه فرهنگی

(منبع: نگارندگان)

جدول ۷. ضرایب و شاخص‌های نیکویی مدل علی

۱۸۷/۷۰۴	کی دو مدل
۸۱	درجه آزادی مدل
۱۷۴۶/۷۱۶	کی دو مدل استقلال با ۱۰۵ درجه آزادی
۰/۹۳۵	شاخص برازش مقایسه‌ای ۱
۰/۹۰۳	شاخص برازش هنجار شده ۲
۰/۰۵۲	جذر برآورد واریانس خطای تقریب ۳

(منبع: نگارندگان)

1. CFI
2. NFI
3. RMSEA

نتیجه

بر اساس نتایج آزمون معادلات ساختاری، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی، و خاستگاه اجتماعی-اقتصادی معلمان شهرستان بیرجند به ترتیب بیشترین تأثیر مستقیم را بر سرمایه فرهنگی معلمان دارند. سرمایه نمادین در این مدل متغیری است که نه به صورت مستقیم، بلکه به واسطه متغیر وابسته میانی سرمایه اجتماعی بر سرمایه فرهنگی تأثیر گذاشته است و افزایش سرمایه نمادین معلمان سبب افزایش سرمایه اجتماعی آن‌ها خواهد شد. با افزایش سرمایه اجتماعی سرمایه فرهنگی معلمان نیز افزایش خواهد یافت. همچنین متغیرهای سرمایه اقتصادی و خاستگاه اجتماعی-اقتصادی به صورت غیر مستقیم نیز بر سرمایه فرهنگی معلمان تأثیر گذاشته است. آنچه از این مدل بر می آید این است که همه متغیرها قابلیت تبدیل به سرمایه فرهنگی را دارند؛ بدین صورت که سرمایه نمادین به صورت غیر مستقیم، سرمایه اجتماعی به صورت مستقیم و سرمایه اقتصادی و خاستگاه اجتماعی-اقتصادی معلمان به صورت مستقیم و غیر مستقیم اثربخشی و قابلیت تبدیل به سرمایه فرهنگی را دارند.

فصلنامه علمی - پژوهشی

۲۲

دوره دهم
شماره ۳
پاییز ۱۳۹۶

امروزه با تشدید جریان تجددگرایی دگرگونی‌هایی در سرمایه‌های غیر مادی افراد (فرهنگی، اجتماعی و نمادین) ایجاد شده است و عواملی از قبیل تفاوت نسل‌ها در علائق و انتظارات، تغییر در نحوه گذران اوقات فراغت از شیوه سنتی به مدرن، افزایش میزان استفاده از وسایل الکترونیکی، مانند اینترنت و تلویزیون، کاهش زمان باهم‌بودن اعضای خانواده، کاهش فضای صمیمیت و کاستی اعتماد بین افراد جامعه نشانه‌هایی از ضرورت بازاندیشی مجدد نقش آموزش و پرورش و به‌ویژه معلمان دارد. در این راستا تحقیق حاضر برای آموزش و پرورش و آنچه در سازمان اجتماعی این نهاد تربیتی مؤثر است، نقش و جایگاهی ویژه قائل است.

از یافته‌های این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که زندگی اجتماعی معلمان در ایران دستخوش تغییرات زیادی از جمله کاهش سرمایه‌های غیر مادی آن‌ها شده است، اما زندگی در این ساختار جدید و متفاوت از گذشته مستلزم روحیه، اعتماد، حمایت عاطفی، اجتماعی، مالی و عملی جامعه از معلمان و همچنین مستلزم همکاری و صمیمیت و صداقت بیشتری است. در این راستا بر مبنای نتایج تحقیق پیشنهادهایی به شرح ذیل ارائه می‌شود:

• از آنجا که سرمایه اقتصادی معلمان، سرمایه فرهنگی آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد، لذا هر راهکاری که بتواند به اشکال گوناگون منجر به افزایش سرمایه اقتصادی معلمان شود، بر سایر سرمایه‌های غیر مادی به‌ویژه سرمایه فرهنگی معلمان تأثیر مثبت خواهد گذاشت، زیرا مادامی که معلمان از نیازهای اساسی‌شان فاصله نگیرند، یعنی این نیازها در آن‌ها برآورده نشوند، آن‌ها از

مسائل اصلی و روزمره به‌سوی مسائل و موضوعات تئوریک، نظری و فرهنگی، که سرمایه اصلی در هر میدان آموزشی است، گام بر نخواستند داشت. بوردیو بر آن است که کارگران ساده در فرانسه نزدیک به فقر زندگی می‌کنند و این فقر توانایی تفکر و نوآوری فرهنگی را در آنان از بین می‌برد، لذا معلمان نیز برای رشد تفکر و نوآوری در روش‌های آموزشی باید از نیازهای اساسی خویش فاصله گرفته و این نیازها در آن‌ها برآورده شود.

• با توجه به اینکه خاستگاه اجتماعی-اقتصادی معلمان بر سرمایه فرهنگی آن‌ها مؤثر است، در روند استخدام معلمان باید زمینه خانوادگی آن‌ها را مد نظر قرار داد، چرا که خاستگاه اجتماعی نسبتاً پایین معلمان از عوامل مهم و تأثیرگذار در ضعف آموزش و پرورش است.

• با توجه به اینکه بین سرمایه فرهنگی نهادی شده معلمان با سرمایه فرهنگی عینیت یافته و عادت‌واره آن‌ها رابطه‌ای معنادار برقرار است، باید بسترهای به‌کارگیری و استخدام رتبه‌های بالای دانشگاهی به‌ویژه استعدادهای برتر را فراهم کرد. همچنین با توجه به اینکه نوع دانشگاه محل تحصیل یکی از شاخصه‌های سرمایه فرهنگی معلمان است، نظارت دقیق بر آموزش معلمان و دادن امتیاز ویژه به مدارک بالای تحصیلی و فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌های معتبر کشور باید سرلوحه کار برنامه‌ریزان آموزش کشور قرار گیرد. این به ایجاد فرصت و توسعه سیستم‌های آموزش معلمان به‌ویژه دگرگونی شیوه‌های تربیت معلم و مدیریت معلمان نیز بستگی دارد. از سوی دیگر، شرایط کاری نامناسب، حقوق اندک و نداشتن تأمین شغلی در این حرفه سبب اجتناب بیشتر فارغ‌التحصیلان مستعد از ورود به حوزه معلمی می‌شود، زیرا آنان امید دستیابی به مشاغل خصوصی یا سایر بخش‌های اداری با حقوق بیشتر و چشم‌انداز شغلی بهتر دارند.

در پایان باید گفت اگر چه تلاش شده است با ساختن چارچوب نظری دقیق تبیین مناسبی از مسئله تحقیق ارائه شود، این واقعیت را باید پذیرفت که پژوهش علمی کنش عقلانی مبتنی بر آزمون و خطاست و پایان هر پژوهشی آغاز مسئله جدید است. با توجه به اینکه واریانس باقیمانده متغیر وابسته این پژوهش به عوامل دیگری مربوط می‌شود که در این پژوهش نیست، توصیه می‌شود سایر پژوهشگران با نقد این تحقیق جست‌وجو درباره سرمایه‌های چهارگانه مورد بررسی در این تحقیق را ادامه دهند. با هدف ادامه این نوع پژوهش‌ها:

• روند شکل‌گیری میدان آموزشی در ایران، تحلیل انواع سرمایه و تأثیر آن‌ها بر میدان آموزش

و پرورش

• تحلیل و واکاوی ناسازی اجتماعی در میدان آموزشی

• برای موضوعات جدید پژوهشی پیشنهاد می‌شود.

منابع

ابراهیمی، قربانعلی؛ و ضیاءپور، آرش (۱۳۹۱). بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه فرهنگی بر مدیریت بدن (مطالعه تجربی جوانان شهر گیلان غرب). فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی دانشگاه اصفهان، ۲۳(۱)، ۱۴۸-۱۲۵.

ادیبی سده، مهدی؛ و کریمی، یوسف (۱۳۹۱). بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی و نوع مصرف با تأکید بر موسیقی، فیلم و کتاب (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه اصفهان). جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، ۱(۱)، ۱-۲۶.

بون‌ویتز، پاتریس (۱۳۹۱). درس‌هایی از جامعه‌شناسی پیر بوردیو (مترجم: جهانگیر جهانگیری، و حسن پورسفیر). تهران: آگه.

پرستش، شهرام (۱۳۸۵). صورت‌بندی میدان تولید ادبی در ایران معاصر (رساله دکتری). دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

پیروزان، محبوبه (۱۳۹۰). مطالعه رابطه سرمایه فرهنگی با نگرش زنان معلم شهر شیراز نسبت به تبعیض جنسیتی (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

تاجبخش، کیان؛ خاکباز، افشین؛ و پویان، حسن (۱۳۸۹). سرمایه اجتماعی: اعتماد، دموکراسی، توسعه. تهران: شیرازه.

تیموری، محمود (۱۳۹۱). تحلیل جامعه‌شناختی موقعیت اجتماعی معلمان؛ با تأکید بر زمینه‌مندی انواع سرمایه، قابلیت تبدیل و اثربخشی آن‌ها بر یکدیگر (مطالعه تجربی معلمان شهرستان بیرجند) (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

جانعلیزاده چوب‌بستی، حیدر؛ خوش‌فر، غلامرضا؛ و سپهر، مهدی (۱۳۸۹). در جستجوی سنجش سرمایه فرهنگی. مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۶(۲۰)، ۲۳۸-۲۱۷.

جانعلیزاده چوب‌بستی، حیدر؛ خوش‌فر، غلامرضا؛ و سپهر، مهدی (۱۳۹۰). سرمایه فرهنگی و موفقیت تحصیلی: ارزیابی تجربی مدل‌های نظری. پژوهش‌نامه مبانی تعلیم و تربیت، ۱(۲)، ۸۳-۱۰۴. doi: 10.22067/fe.v1i2.10287

چاوشیان تبریزی، حسن (۱۳۸۱). سبک زندگی و هویت اجتماعی و انتخاب‌های ذوقی به عنوان شالوده تمایز و تشابه اجتماعی در دوره اخیر مدرنیته (رساله دکتری). دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

ذکایی، محمدسعید (۱۳۹۴). نابرابری سرمایه‌های فرهنگی در شهر تهران. فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، ۸(۴)، ۱۶۹-۱۹۶. doi: 10.7508/ijcr.2015.32.007

ذکایی، محمدسعید؛ و اسماعیلی، محمدجواد (۱۳۹۰). جوانان و بیگانگی تحصیلی و دانشگاهی. فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، ۴(۴)، ۵۵-۹۰. doi: 10.7508/ijcr.2011.16.003

رحمتی، محمد مهدی؛ و بخشی، سعادت (۱۳۹۴). سبک زندگی و الگوی مصرف مورد مطالعه: تلفن همراه. فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، ۸(۴)، ۱۴۲-۱۱۹. doi: 10.7508/ijcr.2015.32.005

رحمتی، محمدمهدی؛ و مرادی، سجاد (۱۳۸۹). توزیع اجتماعی الگوی مصرف (بررسی سلیقه‌های هنری در شهر تهران). جامعه‌شناسی هنر و ادبیات، ۲(۱)، ۳۲-۵.

زنجانی‌زاده، هما (۱۳۸۳). مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی پیر بوردیو. دوفصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، ۱(۲)، ۳۹-۲۳. doi: 10.22067/jss.v0i0.2983

ساعی، علی؛ و کاکاوند، اکرم (۱۳۸۸). بررسی عوامل موثر بر سرمایه اجتماعی جوانان با تأکید بر نقش خانواده. دانشنامه علوم اجتماعی، ۱(۲)، ۱۱۳-۸۹.

سوری، علی (۱۳۸۴). سرمایه اجتماعی و عملکرد اقتصادی. مجله تحقیقات اقتصادی، ۴۰(۲)، ۱۰۸-۸۷.

سیدمن، استیون (۱۳۸۶). کشاکش آراء در جامعه‌شناسی (مترجم: هادی جلیلی). تهران: نشر نی.

شارع‌پور، محمود؛ و خوش‌فر، غلامرضا (۱۳۸۱). رابطه سرمایه فرهنگی با هویت اجتماعی جوانان؛ مطالعه موردی شهر تهران. نامه علوم اجتماعی، ۱۰(۲۰)، ۱۴۷-۱۳۳.

علی‌بابایی، یحیی؛ و باینگانی، بهمن (۱۳۸۹). بررسی میزان تأثیر سرمایه‌های اقتصادی و اجتماعی بر سرمایه فرهنگی (مطالعه جوانان شهرستان پاوه). فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۶(۱۸)، ۱۱۶-۸۷.

غائب‌اناقز، فریده (۱۳۸۶). سرمایه فرهنگی و تأثیر آن بر سبک زندگی دختران نوجوان شهر تهران (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

فاضلی، محمد (۱۳۸۲). مصرف و سبک زندگی. قم: صبح صادق.

قادرزاده، امید (۱۳۸۸). هویت جمعی غالب کردها در کشورهای ایران و عراق (رساله دکتری). دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.

گرنفل، مایکل (۱۳۸۹). مفاهیم کلیدی بوردیو (مترجم: محمدمهدی لیبی). تهران: نشر افکار.

گلندینینگ، آتونبی؛ هندری، لیو؛ لائو، جان؛ و شاکسمیت، جنت (۱۳۸۳). اوقات فراغت و سبک‌های زندگی جوانان (مترجم: مرتضی ملانظر، و فرامرز ککولی دزفولی). تهران: نسل سوم.

گیوریان، حسن؛ و دیندارفر کوش، فیروز (۱۳۹۰). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و اثربخشی معلمان. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی آزاد اسلامی واحد گرمسار، ۵(۳)، ۱۴۵-۱۳۷.

مجدلی، علی‌اکبر؛ صدرنوی، رامپور؛ بهروان، حسین؛ و هوشمند، محمود (۱۳۸۹). سبک زندگی جوانان ساکن شهر مشهد و رابطه آن با سرمایه فرهنگی و اقتصادی والدین. دو فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، ۷(۲)، ۱۶۱-۱۳۱. doi: 10.22067/jss.v0i0.15829

معیدفر، سعید؛ و ذهانی، قربانعلی (۱۳۸۴). بررسی میزان نارضایتی شغلی معلمان و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن (مطالعه موردی معلمان شهر نیشابور). مجله جامعه‌شناسی ایران، ۶(۱)، ۱۵۰-۱۳۵.

ناطق‌پور، محمدجواد؛ و فیروزآبادی، سیداحمد (۱۳۸۵). شکل‌گیری سرمایه اجتماعی و فراتحلیل عوامل مؤثر بر آن. نامه علوم اجتماعی، ۲۸، ۱۹۰-۱۶۰.

نوغانی، محسن (۱۳۸۶). تأثیر نابرابری سرمایه فرهنگی بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی در دستیابی به آموزش عالی. فصلنامه تعلیم و تربیت، ۲۳(۳)، ۱۰۱-۷۱.

- Andersen, P. L., & Hansen, M. N. (2011). Class and cultural capital-The case of class inequality in educational performance. *European Sociological Review*, 28(5), 607-621. doi:10.1093/esr/jcr029.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Harvard university press.
- Bourdieu, P. (1988). *Homo academicus*. Stanford University Press.
- Bourdieu, P. (1993). *Sociology in question* (Vol. 18). Sage.
- Bourdieu, P. (2004). *Science of science and reflexivity*. Polity.
- Bourdieu, P. (2005). *The social structures of the economy*. Polity.
- Fowler, B. (1997). *Pierre Bourdieu and cultural theory: Critical investigations* (Vol. 48). Sage.
- Hansen, M. N., & Mastekaasa, A. (2006). Social origins and academic performance at university. *European Sociological Review*, 22(3), 277-291. doi: 10.1093/esr/jci057
- Jenkins, R. (2014). *Pierre Bourdieu*. Routledge.
- Lauder, H., Brown, P., Dillabough, J. A., & Halsey, A. H. (2006). Education, globalization, and social change. Oxford University Press.
- Savage, M., Gayo-Cal, M., Warde, A., & Tampubolon, G. (2005). Cultural capital in the UK: A preliminary report using correspondence analysis. CRESC (University of Manchester), CRESC Working Paper.
- Witkin, R. W. (2004). Adorno on popular culture. Psychology Press.

